

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vniuers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

20. Ciuiles aliquas leges Canonico iure abrogatas vel correctas esse.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

quod Archidiaconus, tradiderunt etiam Bald. in cap. quanto de iud. Domini. & Alexand. in c. lectis. dist. 63. Paris. in tract. syndic. in verbo ciuitatis. cap. 2. ad si. Respondeo, Reges, & Principes ius nominandi præficiendos Ecclesijs cathedralibus, vel Abbates in Ecclesijs secularibus, vel regularibus, aut alios, qui in primarijs post Episcopalem Dignitatibus instituendi sunt, non habere nisi ea ratione, qua patroni sunt Ecclesiarum, ratione fundationis, ædificationis, vel dotationis, quia hoc ius, cum sit spirituale in laicos non cadit, nec in eos cadere potest ratione præscriptionis, cum capaces nõ sint, ac proinde nisi habeant priuilegio Ro. Pont. tueri, & retinere nequeunt. Si dicas, Hispaniarum Reges habent ius nominandi Episcopos, & Abbates, & alios primarios Ecclesiarum præfectos in Hispania, India, Sicilia, Sardinia, Rex Polonia, in Polonia. Dux Subaudiæ in ditioe sua. Respondeo, habere quidem, sed priuilegio Rom. Pontificum, non iure præscriptionis, nec iure regio, eo ipso, quo Reges, ac principes sunt, nec ratione consuetudinis præcisè etiam diuturnæ, nisi quatenus ea consuetudo nota Rom. pontifici tacito consensu permittitur, id verò quod Archidiaconus, & Baldus scribunt reges, Imperatores, & principes esse patronos Ecclesiarum Cathedralium, & principalium quæ in ipsorum regnis, imperio, & ditioe sunt. Alij non probant. Boerius in suis decisio. q. 32. p. 1. Lamber. de iure patro. libr. 1. q. 11. Curtius de iure patro. verb. Eccles. q. 1. Remun. in tract. de potesta. regia. q. 34. Nec item placet alijs, quod sentit Albericus in l. bene à Zenone. c. de quadriens. præscrip. & Domini. in c. licet. de præb. in 6. Reges, & principes ex longissima consuetudine posse ius habere conferendi beneficia, falsum est, nisi intelligant consuetudinem notam Rom. Pontif. & ab eo permissam. & Syn. Trid. sess. 25. cap. 9. de reformat. in principibus, communitatibus, vniuersitatibus ad probandum ius patronatus requirit multiplicatas per longum tempus præsentationes, & ita continuatas, vt non minori quam quinquaginta annorum spatio authenticis scripturis probetur, & effectum omnem sortita fuerint.

Consuetudo etiam, qua reges, & principes Ecclesia vacante administrant, quæ ad eam Ecclesiam pertinent temporalia simul, & spiritualia, cū sacris canonibus pugnat, vt in proprio loco dicam: vnde nec ratione præscriptionis, nec iure patronatus, nec iure regio excusantur ij, qui ea consuetudine vtuntur, nisi id faciant priuilegio Rom. Pontificis, vel consuetudine ipsi nota, & ab eo permissa, & tolerata, in qua ad sit tacitus eius consensus.

Cap. XX.

Ciuiles aliquas leges canonico iure abrogatas, vel correctas esse.

Sciendum est leges ciuiles, quæ cum Iure naturali, vel Diuino, vel Canonico pugnant, iustas non esse, ac proinde legis imaginem, & speciem, ac nomen quidem habere, non vim, & auctoritatem siue rationem legis.

Primo queritur, quænam sint leges ciuiles, aut cum Canonico iure pugnant, aut ab eo corre-

ctæ? Respondeo esse nonnullas. In primis lex ciuilis concedit matrimoniū consistere inter duorum fratrum liberos, qui patreles, vel duarum fororum, qui confobrini, vel fororis, & fratris, qui amitini dicuntur. vt constat ex l. Celebrandis. c. de nuptijs, & Instit. de nuptijs, §. Inter eas. At iure Canonico huiusmodi matrimonium est irritum, capit. Quedam, 35. Quæstion. 3. & capit. non debet. de consangu.

Lex itidem ciuilis prohibet raptam contrahere matrimonium cum rapto, vt constat ex lege Raptores, C. de rapru Virginum. Sic etiam antiqui Canones. cap. Piacui. cap. de Puellis, 36. quæstion. 2. At iura huiusmodi corriguntur iure Canonico capitul. vltim. de Raptoribus, vbi permittitur, vt rapta libere contrahat cum rapto, etiam priuilegium eam restituat his, à quibus eandem rapuerat. Ceterum in concil. Trident. sess. 24. capit. 6. de reformatio. matrimonij, statutum est, inter raptorem, & raptam quandiu ipsa in potestate raptoris manerit, nullum posse consistere matrimonium, nisi postquam à raptoe separata, & in loco tuto, & libero constituta fuerit. Si queras, an rapta contrahens matrimonium cum raptoe amitrat bona ipsius raptoris sibi per legem delata. Nam l. a. c. de rapt. Virgin. & Authent. de rap. mulie. que rap. nubunt. coll. 9. ad finem, rapta si raptori nuplexit priuatur bonis ipsi raptoris, quæ ipsi donauerat. Glossa in c. Cum secundum leges, de Hæreticis in 6. lentit ea bona raptam amittere, quia lex ciuilis eam penam constituit, nec canonico iure damnatur, eo quòd, lex ciuilis constituens, vt ea bona amitrat, non irrogat propriè penam contrahenti, sed impedit potius, ne rapta sibi lucrum ob delictum raptus acquirat. Sed verior est opinio eorum, qui negant ea bona raptam amittere. Sic l. a. Gloss. in cap. de puell. 36. quæstion. 2. quam sequitur communis opinio, vt ait Couarr. de mari. par. 2. ca. 3. §. 9. num. 1. Nam cum lex ciuilis prohibens huiusmodi matrimonium, iure Canonico abrogatur, eodem iure poena iuris ciuilis sublata censetur, siue sit poena priuans raptam, siue raptorem aliquo iure ante acquisito, siue impediens, ne ius acquiratur, satis enim est si sit poena contra matrimonium constituta.

Leges omnes ciuiles, quæ secundas nuptias, primis solutis, varijs poenis puniunt, iure canonico abrogantur, vel corriguntur. In l. a. c. de secundis nuptijs, poenæ constituuntur in viduas intra annum luctus secundas nuptias contrahentes, quæ amittunt proprietatem, & vltim fructum bonorum, quæ sibi prior maritus reliquerat, eo quòd, ad secundas nuptias festinent, & prioris mariti vita functi consanguineos, & propinquos contristare videantur. At huiusmodi poenæ Canonico iure tolluntur, cap. Cum secundum, de secundis nuptijs: vbi iuxta Apostolum secundæ nuptiæ libere permittuntur. Et quamuis quidam contendant, ciuiles leges, quæ poenis viduas nubentes intra annum luctus afficiunt, iustas esse, & communis tamen opinio, quam sequuntur Innoc. Ioann. Andr. Anto. Abb. Decius, Felin. quos refert, & sequitur Couarru. de matrimo. part. 2. capit. 3. §. 9. numer. 4. & 5. habet, huiusmodi leges ac poenas iure canonico esse sublatas. Si queras, an etiam ius canonico locum habeat etiam post obitū mariti intra mē-

sem vidua secundo nupserit, quidam negant locum habere, ac proinde ius civile esse seruandum: quod iustam poenam irrogat viduae tunc temporis nubenti, ob periculum quod instat ex commisione sanguinis primi, & secundi mariti, ex quo proles redditur incerta, Baldus, & Corneus, vt testatur Couarr. *ibidem*. idem sensu Paul. Eleasia, teste Abbate, Abbas tamē, Felinus, Decius, quos omnes citat, & sequitur Couarr. loco citato, sentiunt etiam tunc ius Canonicum esse seruandum. Si roges, an leges Civiles, quae constituunt poenam in viduas secundo nubentes fauore, & gratia filiorum prioris mariti, non autem odio ipsarum viduarum ad nuptias festinantium sint Canonico iure abrogatae? Respondet minimè, sed solum eas, quae viduas properantes ad nuptias puniunt. Sic Innocentius, Ioannes Andreas, Henricus, Antonius, Felinus, vt ait Couarruias, quamquam Abbas, teste Felino, in cap. De Francia, de sponsalibus, oppositum docere videatur. Ex quo fit, vt mater tutrix filiorum secundo nubens, non petito tutore ipsi filijs, nec ratione reddita administrationis bonorum, incurrat in poenas iure civili constitutas in l. 1. c. de secundis nupt. & in Authent. eisdem. c. de secundis nupt. huiusmodi enim poenae, iure Canonico non corriguntur, quoniam gratia filiorum sunt irrogatae, Sic Couarru. loco citato n. 6. Ex his etiam efficitur, vt mater secundo nubens, immo etiam pater, ad secundas nuptias transiens debeat filijs ex primo matrimonio susceptis reseruare lucra sibi ex illo coniugio delata, vt docet Couarru. *ibidem* nume. 7. ex communi omnium sententia iuxta id, quod statutum est, in l. Generaliter, c. de secundis nupt. vbi vir reseruare debet filijs ex priori matrimonio natis, si ad secundum transierit, quae ad ipsum ex dote, vel ex bonis prioris uxoris peruenerunt. Et idem dicendum est de lucris, & bonis acquisitis vi alicuius alterius legis, vel statuti, idem iuris est, vt docet Cardin. in cap. gemma de sponsalibus, & approbat Felin. in cap. de Francia, de sponsalibus numer. 14. Si pater filiae promiserit, se certam partem patrimonij partem dotis causa daturum, si nupserit Titio mercatori, si minus eam partem non daturum, valet testamentum, sub hac promissione factum: quia conditio adiecta, non tam poena est, quam gratia in Titium mercatorem collata. idem est, si lex aliqua, vel statutum de fidei superstiti, ex bonis alterius coniugis, aliam partem ratione, & iure lucri non oneris. Couarru. *ibidem* nume. 5. & 9. Si tamen statuto vel lege, dimidia pars lucrorum ad virum pertineat, ea non est filijs ex priori coniugio susceptis reseruanda, sed redditur pars dimidia, quae ad vxorem mortuam peruenerat. Fit etiam, vt mulier intra annum secundo nubens alenda non sit ab heredibus mariti, etiam reuentibus dotis bona immobilia restituere. Mulier itidem secundo nubens amittit vestes lugubres, ab heredibus prioris mariti datas: huiusmodi enim poenas minime ius canonicum prohibet. Si queras, an iure Canonico sit correctum id, quod iure civili est constitutum in Authent. Cui relicta, c. de indilla viduae tollenda, Et in Authent. Hoc locum, & in l. si vsum fructum, c. Si mulier secundo nupserit: vbi statuitur, vsum fructum, vel legatum à marito relictum vxori, si viduitatem seruauerit, vel donec secundo

nupserit, amittit mulier si secundo nubat. Couarr. *ibidem*. n. 10. & n. ait, iure Canonico non esse correctum; ac proinde legatum sub ea conditione relictum æquum, & iustum esse. Si obijcias conditio coelibatus, ac viduitatis generatim adiecta in vitima voluntate rejicitur, vt constat in l. Sed si hoc, s. Cum vir vxori, ff. De conditionibus, & Demonstrationi. vbi dicitur: Cum vir vxori, si à liberis non nupserit, in annos singulos aliquid legauit, quid iuris? Iulianus respondit, posse mulierem nubere, & legatum capere. Quod si ita scriptum esset: si à liberis impuberibus non nupserit, legem locum non habere, quia magis cura liberorum, quam viduitas iniungeretur: Hæc ibi. Cuius legis sensus est; Titius vxori suae legauit annua decem, si à liberis non se separauerit secundo nupta, tunc potest nutu suo mulier nubere, & nihilominus legatum capere, eo quod fit ei viduitas indicta, quae conditio pro non adiecta habetur. Si autem praedicti liberi erant impuberes, non poterit habere legatum, si secundo nupserit, quia tunc videtur vir iniunxisse vxori curam filiorum, non viduitatem. Denique, si queras, quid sit dicendum, si maritus vxori legatum relinquat, conditio adiecta: si castè vixerit: num vxor legatum amittat, si secundo nubat? Respondet Couarru. *ibidem* numer. 12. amittere. Quod si obijcias, castè viuere eam, quae vitam conjugalem elegit. cap. Nicana, distict. 31. Bartholus, & quidam alij, teste Couarru. hoc argumeto permoti, censent non amittere legatum huiusmodi, vxorem. At verò probabilis est, quod dixi ex sententia aliorum, quoniam licet vita conjugalis sit casta, mens maritum tamen, qui conditionem apponit, si castè vixerit, est, vt viduitatem seruet ad secundas nuptias non transiens. Ex quo fit, vt si praedicta conditio: si castè vixerit, adiecta sit ab aliquo alio extraneo, qui non sit prioris mariti consanguineus, tunc non amittat legatum vidua, etiam si secundo nupserit, vt docet Couarru. *ibidem* numer. 12. Secus verò est, si legatum sub ea conditione relictum sit à patre, filio, vel alio consanguineo mariti prioris: nam in hoc probabiliter mens legantis creditur fuisse, ne secundo nubat: in priori verò casu non creditur talis mens fuisse, sed solum, vt castè viuat, siue matrimonij vinculo soluta, siue adstricta.

Item leges civiles, quae concedunt ex multis causis libellum repudij, & solutionem coniugij, Canonico iure corriguntur, quamuis apud Graecos locum, & auctoritatem adhuc habere videantur: in l. Consensu, C. De Repudijs Imperatores multis de causis repudij concedunt: Sic enim dicitur: Causas autem repudij hac saluberrima lege apertius designamus. Sicut enim sine iusta causa dissolui matrimonia iusto iure prohibemus, ita aduersa necessitate pressum, vel pressum, quamuis infansio, attamen necessario auxilio cupimus liberari: Si qua igitur maritum suum aduiterum, aut homicidam, aut veneficum, vel certe contra nostrum imperium aliquid molientem, vel falsitatis crimine condemnatum inuenierit; si sepulchrorum dissolutorem, si sacris aedibus aliquid subreuerentem, si latronem, vel iactantem suspectorem, vel abactorem, vel plagiarium, vel ad contemptum sui, domi suae, ipsa insipienter cum impudicis mulieribus, quod maxime etiam castas exasserat, carum inuentem: si sine vite veneno aut gladio, aut alio simili modo insidiantem: si se verberibus, quae

ingenuis

ingenus aliena sunt, officientem probauerit, tunc repudij ei permittimus libertatem. Hæc ibi. Quo loco Iustinianus Imperator plus æ quo repudium, siue diuortium permittit tot causis expressis: quamuis Alciatus lib. 6. parerg. ca. 20. Imperatoris audaciam temporari, non viro tribuat, ac deinde existimet causas illas à Iustiniano positas posse Romani Pontificis auctoritate constitui, & approbari: quam sententiam Couarruias iure optimo cõsultauit. Romulus Urbis conditor, teste Plutarcho, in vita eius, legem tulit, qua viro vxorem repudiare permittit, si in veneficio natorum, aut in adulterio deprehensa foret, aut clausa adulterasset: quod si aliter quis repudiasset, eius bonorum partem vxori dari, partem Cereri sacram esse iussit. Item testibus Cœli. libr. 15. leslio. anti. cap. 16. Plutar. in problem. ca. 14. Vale. lib. 2. cap. 14. apud Romanos veteres passim vxores repudiabantur, misso libello repudij per nuntium. Et primus diuortium fecisse Sp. Coruilius fertur, qui, vt refert Gel. lib. 4. c. 3. & lib. 17. cap. 21. vxorem dimisit quod sterilis esset, & liberog procreare vellet: & hoc datum ei vitio fuisse: postea testantibus id Vale. lib. 6. cap. 3. Plutar. in problem. cap. 13. Hunc secutus Sulp. Gallus vxori nuntium remisit, quod eam capite aperto foris versatam fuisse intellexisset. Vnde Valerius sic ait: *Horridum quoque Caij Sulpitij, Galli, maritale supplicium: nam vxorem dimisit, quod eam capite aperto foris versatam cognouerit. Lex enim inquit, sibi meos tantum præfinit oculos, quibus & forma tuam approbes, & placere desideres. Hæc igitur omnes Ciuiles leges, antiquatæ sunt, & Canonico iure abrogatæ: ita vt in his locum habeat, quod ex Gregorio habetur in cap. sunt qui 27. quest. 2. vbi dicitur, sunt, qui dicunt religionis gratia coniugia debere dissolui: verum sciendum est, etsi hoc lex humana, videlicet, Authent. de nup. §. distrahantur. colla. 4. concessit: lex tamen diuina prohibuit: per se enim veritas dicit, quod Deus coniunxit, homo non separet, & in cap. lege. dist. 10. ex Nicolao Pontifice legimus, lege Imperatorum non omnibus Ecclesiasticis controuersijs vtendum est, præsertim cum inueniatur Euangelica, & Catholica sanctioni aliquoties obuiare, lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subius. Sic ille.*

Præterea leges ciuiles, quæ prohibent matrimonium inter certa personarum genera, minime iure Canonico interdita, non valent, vt testantur Barth. in l. Titia. ff. solu. matrim. Federic. consil. 35. Ioann. Andr. in c. vltim. de secun. nup. Anton. Abb. Felin. in cap. de Franc. de sponsalibus, Alex. conf. 97. num. 2. vers. & quamuis. Curtius Senior consil. 17. numer. 3. & sequenti. Couarru. de Matrim. part. 2. cap. 6. §. 10. numer. 16. & Felinus citat Chalderinum. Archidia. Roman. Baldum, Salycetum. Nempte. l. 1. & l. Si tutor. c. De interdico matrimonio, ac l. 1. c. Si rellor. constitutæ sunt leges, quibus cauetur, ne inter tutorem, curatorem, vel eius filium, & pupillam matrimonium contrahatur, ne item rector prouinciæ ducat in vxorem foeminam aliquam prouincialem suæ iurisdictioni, & potestati subiectam. Non valent hæc leges, quâuis sentiat oppositum Cynus in l. vlt. c. de matrim. inter pupillum, & viduam. Ex quo etiam fit, vt multa Ciuitatum statuta vim non habeant; in his sunt ea, quæ puniunt foeminas matrimonium contrahentes cum externis, hoc est, cum viris extra ciuitatem, & territorium. Iul. Clarus. lib. 5. sententia. re-

cepta. §. practica criminali. quest. 82. statuto 3. Curt. Sen. consil. 17. numer. 3. Couarru. loco citato. & Felinus. cap. de Franc. de sponsalibus. numer. 20. citat Baldum. Ioann. Andr. Abbatem. quamuis in dubium vocent quidam, an valeant ea ciuitatum statuta, quibus cauetur, ne foemina, quibus assignatæ cõstitutæq; dotes sunt in redditibus annuis ciuitatis, nubant viris externis minime ipsi cõstitutæ iurisdictioni subiectis. Est enim quorundam sententia, iusta, & æqua esse huiusmodi statuta Barth. Angel. Cardin. Calde. Ro. quos citat Felin. c. prædicto. num. 20. alij verò id inficiantur, eo quod foeminarum libertatem in matrimonio, contrahendo diminuant. Iul. Clarus, loco supra citato, Bald. Ioann. Andr. Abb. quos refert, & sequitur Felinus. capite citato. Sunt quoque alia statuta, quæ in vnuersum prohibent obligationem dotis in contractu matrimonij initi cum viro alterius ciuitatis. Quidam approbant, alij improbant hæc statuta. Iul. Clarius loco prædicto, & Felin. ca. citato, agunt de his statutis. Pari etiam ratione in controuersia est, an valeant ea statuta, quibus amissio dotis irrogatur foeminis, quæ nubunt viris indignis sine consensu patris. Quidam tanquam iusta recipiunt, & approbant eo, quod huiusmodi nuptiæ sint parentibus, & consanguineis dedecori, & ignominia, & gignere soleant dissidia, & odia, & offensiones multorum, & quod sint cõtra bonos mores. Alij verò ea improbant, eo quod matrimonij libertati detrahant iusta, & æqua esse statuta sentiunt Bald. Calderin. vt refert Felin. ca. prædicto. nu. 13. At irrita, & nullius momenti, & pòderis esse testantur Hostien. Io. And. Ant. Abb. c. 1. de desponsa. impu. Federe. conf. 35. Felin. cap. citato. num. 13.

Leges Ciuiles, quæ prohibent foeminas nubere sine consensu patris, aut fratrum, iure Canonico sublatas, vel correctas esse testantur Abba. Ancharanus, Ioann. Andr. Butri. Alex. Curt. quos refert Iul. Clar. loco citato. & Felin. cap. citato. Alij verò huiusmodi leges ratas esse docent. Barth. & alij, teste Iulio Clario loco prædicto. Certè in Authent. vt cum de Appellatione cognoscitur. Col. lat. 8. §. Causas autem, inter iustas ingrati animi causas ob quas patri liceat ab hereditate filias excludere, habetur si filia, quam pater vult nupti tradere, non consenserit, sed luxuriosam vitam degere elegerit, abdicari possit. Et subdit: Si à vigesimo quinto anno patremes distulerint eam in matrimonium collocare, & forsitan contigerit in suum corpus peccare, aut sine consensu parentum marito se, libero tamen, coniungere, hoc ad ingrati animi vitium filia non impuetur, de his legibus Couarru. de matrim. part. 2. cap. 3. §. 8. & Doctores, in cap. 1. de sponsalibus. Ex quibus colligunt aliqui argumento à contrario sensu ducto, si filia ante vigesimum quintum annum insciji, vel dissentientibus parentibus nupserit, eam ab hereditate repellere iure posse. Extant alicubi statuta; vt si filia clam præter parentum voluntatem nupserit, liceat parentibus, eam hereditatis iure spoliare, quæ statuta videntur approbare. Anchar. Cardinal. Ioann. Imola, quos refert Felin. cap. de Francia. de sponsalibus. num. 17. eo quod iuxta Gloss. in Clem. ne Romani, verbo tolli. de electio. lex superioris, seruari potest iussu, & auctoritate inferioris, poena adiecta: sed Canonica, & iura constituant, ne filia nubat absque patris consensu: ergo laici possunt statuta condere etiam pœ-

iam pœna constituta in eas foeminas, quæ citra patris consensum nupserint. Hanc Glossiam dicit esse singularem Felinus. in cap. de Francia citato; & Decius in cap. quæ in Ecclesiis, de consuet. Profecio dubitari non potest, quin Principes ac liberæ civitates, & Respublicæ possint foeminas, quæ se aut aliter nubunt, certis pœnis punire, quatenus Reipub. pacem perturbant, & quatenus inter cõsanguineos odia, & dissidia pariunt, & seminant, cum ad incestas, infames, indignas nuptias se transferant. Item, negari non potest quin in puellis nondum factis pronectis, & adultis nonnullum delictum sit, inconsultis parentibus matrimonium contrahere sine iusta, & debita causa: matrimonium enim res est magni ponderis, & momenti, & ratio naturalis præscribit, vt filij parentibus obtemperant, eorumque consilio regantur: & iura Canonica prohibent clam matrimonium contrahi, & cap. Aliter. 30. quest. 5. cap. honoratur. 32. quest. 2. habetur, ne matrimonia filij inane abique parentum assensu. Ex altero vero capite ius Canonicum liberam potestatem facit filijs matrimonia contrahendi, ac proinde videtur Principibus adempta facultas pœnas irrogandi filijs absque parentum consensu nuptias ineuntibus. Sor. in 4. distict. 29. quest. 1. prima, articulo 4. post conclus. 3. meo iudicio non male huiusmodi leges aliquando iustas esse testatur, si non vniuersè ferantur, sed speciatim, nimirum, ne filie magnatum, illustriumue hominum inscijs parentibus nubant. Item, ne puellæ non factis adultæ, scilicet ante decimum septimum annum, vel vigesimum sine consensu parentum, viris se tradant. Item, ne puellæ inscijs parentibus viris longè inferioris gradus, & imparis conditionis matrimonio coniungantur. Couarru. de matrimo. pari. secund. cap. 6. numer. 17. & sequentibus, late disputat, an statutum lexuè civilis valeat, qua, pœna constituitur in filiam sine consensu parentum clandestinè nubentem. Et quamvis hinc inde varias referat sententias, tandem ei subscribere videtur, quæ huiusmodi statutum, & legem approbat, quoniam licet civilia iura nihil possint statuere in ijs, quæ ad matrimonij substantiam spectant: At verò possunt, inquit Couarruuias, pœnas irrogare his, qui contrahunt nuptias iure ipso Canonico damnatas, cuiusmodi sunt clandestina matrimonia. Quid nî, inquit, possint Principes pœnis punire eum, qui contrahit incestas nuptias? Item, possunt animaduertere in vsurarios, & periuros, quamvis vsuræ, & periurij crimen sit Ecclesiasticum, ergo & in filias clam sine parentum consensu nubentes, contrahi debere, nec impediri iure posse, & septimè filias non audere eos, quos cupiunt, maritos accipere, & aliquando iniuria parentum contra fas omne opprimi. Nonnunquam inquit, eas in matrimonium collocare, parentes recusant, aut differunt, vel incuria, vel negligentia, vel auaritia, aut alijs priuatis affectibus, ne eas dotare compellantur. Interdum etiam accidit, vt parentes filias cogant eos maritos assumere, quos ipse nolent, aut quos oderunt: & non raro contingit, vt filie legis alicuius vinculo adstrictæ debeant alios maritos sibi adiungere, quam quos parentes volunt. Respondet Couarruuias, huiusmodi

leges, & statuta civilia non esse tam seuerè sumenda, sed iuxta rectæ rationis præscriptum, quod varium esse potest pro varietate temporum, locorum, rerum, & personarum.

Sunt etiam leges Ciuiles, in quibus homicidium in multis casibus impune conceditur. Constat ex lege 12. Tabularum, licuisse adulterum in crimine deprehensum perimere. Sic enim habet lex. Mochum in adulterio deprehensum necato: quæ lex teste Plutarcho, Athenis à Dracone, & Solone lata fuit: postea verò licuit maritis vxores in adulterio deprehensas, absque vlla iudicis auctoritate, priuatiò occidere. Et lege Iulia, De Adulterijs, ab Augusto posita, sicuti refert Vlpianus in Lex lege Iulia ff. de Adulterijs, adempta fuit maritis potestas interficiendi vxores adulteras, neque eis licuit quemlibet adulterum interimere, nisi vilem, aut infamem, eumque domi suæ cum vxore deprehensum; l. Marito quoque, ff. ad legem Iuliam de Adulterijs. Patri autem permissum fuit quemlibet adulterum necare cum filia etiam in domi mariti deprehensum, immò & ipsam filiam occidere simul. l. Pari, & l. Nec in ea, ad finem, ff. ad legem Iuliam, de Adulterijs, & l. Grachus, c. ad legem Iuliam, de Adulterijs. Fuit autem hoc ius patri concessum, sed marito denegatum, quia plerumque pietas paterni nominis pro liberis consilium capit: at mariti ira, & impetus facillè sæuientis cohiberi, & refrinari debuit. Iure etiam Authenticorum, & constitutionum Nouellarum licuit marito quemlibet adulterum trucidare, si eum in suspecto loco cum vxore colloquantem deprehenderet, cum prius eandem propter suspicionem ter scripto admonuisset, ne cum vxore in secreto, aut suspecto loco confabularetur. Authem. Licet a mari, & a uia, ff. ijs quoque, collat. 7. Authem. si quis ei, c. ad legem Iuliam, de Adulterijs.

Ex his igitur legibus constat licuisse maritis adulteros iugulare non quoslibet, sed vel viles, vel infames, aut eos, quos ob suspicionem ter per literas, siue in scriptis, admonitos, cum vxoribus in secreto, & suspecto loco colloquentes deprehenderint. Et patri similiter permissum fuisse filiam adulteram simul, & adulterum in crimine deprehensos occidere.

Dabitur igitur, an huiusmodi leges ciuiles sint canonico iure abrogatæ, hoc est, An maritus, qui propria auctoritate vxorem, & adulterum in crimine deprehensos priuatiò occidit, lethale peccatum admittat: Et eadem dubitatio est de patre interficiente filiam, & adulterum deprehensos in crimine. Sunt, qui negent lethale peccatum admittere, quod colligere con tendunt ex cap. Si verò. 1. de sentent. excommuni. vbi percussus Clericum in adulterio cum vxore, vel cum matre, sorore vel filia in turpi scelere deprehensum, liber ab Excommunicatione censetur: cum tamen cæteri Clericorum percussores excommunicatione feriuntur, & cap. Interfectores 33. quest. 2. homicidæ vocantur interfectores vxorum, quando vxores non erant adulteræ: ergo si adulteræ essent, mariti non dicerentur homicidæ. Et in cap. Inter hæc, & cap. Quicumque, & cap. Admonere. lex mundana refertur, ex quo liceat vxorem adulteram necare, quibus verbis videtur ius Canonicum approbare prædictas ci-

uiles leges. Deinde, fas est legem condere, qua poena mortis in adulteros constituatur: ergo sicut lex potest ministrum constituere, & adhibere, qui poenam mortis de adulteris, Magistratus imperio sumat, sic etiam potest maritum, aut patrem ministrum destinare, qui poena mortis in uxorem, vel filiam, & adulterum deprehensos in crimine animaduertant. Præterea, Princeps vel Respublica liberam potest facultatem concedere occidendi eos, qui sunt publice proscripti, quia eo ipso Respublica singulos ciues, ut ministros constituit ad morte multandos huiusmodi criminosos. ergo potest etiam Respublica maritum, vel patrem, ut ministrum asciscere ad uxorem, vel filiam, & adulterum occidendos. *Constans tamen omnium opinio est, absque lethali peccato non licere marito, vel patri, uxorem vel filiam in adulterio deprehensam necare, & eiusmodi ciuiles leges iure Canonico esse sublatas. Nam in cap. Inter hæc 33. q. 2. dicitur, Ecclesiam mundanis hisce legibus minimè teneri, & in cap. sequenti Quicunque, inter fectores vxorū, poenitentia irrogatur. Et Glossa in c. Inter hæc 33. quæst. 2. docet lethaliter peccare maritum propria auctoritate occidendo uxorem, etiamsi eam in ipso crimine deprehenderit. Sic etiam sentiunt Abb. Anan. Feli. Iason, Tiraq. & alij quos refert, & sequitur Couarru. de mari. par. 2. ca. 7. §. 7. nu. 9. sic etiam Theologi, vt constat ex S. Thom. 4. d. 37. q. 2. art. 2. Palu. 4. d. 37. q. 2. art. 1. Richar. 4. d. 37. art. 2. q. 1. Sor. 4. d. 37. q. 1. ar. 3. Sylu. homicidium. 1. q. 2. Ange. homicidium. 1. nu. 6. Ad id verò, quod obijcitur ex c. Si verò 1. de senten. excom. Respondeo, cum Couarruuia, ibi non dici, fas esse marito percutere adulterum cum vxore deprehensum, sed excommunicationis poenam remitti percutienti propter iustum illum dolorem, à quo pater, aut vir facile sibi temperare non potest. Nam ex eodem capite manifestè constat, fratrem percutientem Clericum cum sorore deprehensum, ab excommunicatione liberum iudicari: & tamen nulla lege ciuili, aut canonica fratri conceditur, vt percutiat virum cum sorore rem habentem, etiamsi eum in crimine deprehenderit. Item, lege ipsa ciuili, nõ licet marito quemlibet adulterum cum vxore deprehensum iugulare, vel vile, aut infamem, qualis Clericus non est, & tamen in eo c. Si verò, liber ab excommunicatione censetur maritus, qui Clericum percussit deprehensum in crimine cum vxore.*

Ad aliud verò argumentum, respondeo aliud ius esse, quando Resp. liberam alicui facultatem cõcedit alterum necandi, aliud verò, cum facultatem non dat, sed impunè permittit delictum. Nam in primo casu ministrum constituit necis eum, cui liberam occidendi criminosum potestatem facit: in secundo verò non item, quia non hoc ipso, quòd poena non afficit fontes, eis facultatem delinquendi concedit. *Si quæras, quid sit iudicandum de legibus, vel statutis, quibus marito facultas datur, vt si velit, occidat uxorem adulteram publico iudicio de adulterio damnatã, & ob id morte dignam. Respondet Sor. 4. d. 37. q. 1. art. 3. huiusmodi statuta nihil cum iure Canonico naturali, aut diuino pugnare, ac proinde esse iusta, quoniam postquam adultera est publico iudicio condemnata criminis, iure, ministro tradi-*

tur, vt poena capitis secundùm leges, & iura puniatur. At sicuti cui libet alteri ministro tradi potest, sic etiam marito, qui in eam tanquam iudicis minister debita legis poena animaduertat, nisi quod maritus in vxore poena capitis plestenda constituitur voluntarius minister, vt si velit, eam occidat, sin minus delictum condonata venia remittat, cum tamen ceteri ministri in puniendis criminibus non voluntarij, sed necessarij ministri sint.

Cap. XXI.

De alijs legibus Ciuilibus Canonico item Iure correctis, aut sublatis.

Extant C. De concubinis, leges, quæ concedunt, siue permittunt Concubinas, quas iura Canonica minimè permittunt. Is enim qui concubinam habet lethali peccato sese obstringit. *Contra sibi. ca. meretrices. 32. q. 4. Concubina verò est femina omni coniugij, & alio quolibet vinculo soluta, quæ tamen ab aliquo in domo, perinde ac si propria esset vxor, habetur.*

*Item, in Authen. Ex complexu C. de incestis nupt. & in Authen. licet, C. de natural. liberis. leges ciuiles extant, quibus alimenta denegantur filijs spurij, ex incesto aliove damnato concubitu natis. Concubitum siue coitum damnatum leges, & iura vocant, qui est inter eos, qui matrimonium inire iure nequeunt, tempore, quo ex eo concubitu filius concipitur. Hæ leges iure Canonico corriguntur. Nã in cap. Cum haberet, De eo, qui duxit in matrimonium, quam poll. per adulterium: filijs spurij ex incesto, & quouis damnato coitu siue congressu susceptis, alimenta præstantur, & eis debentur, etiam si eorum pater ea dari prohibeat. Quoniam naturali iure, vel saltem æquitate filius procreatus ali, educari, & conseruari debet, ne pereat, quod naturale siue æquitatis præscriptum, tũ legitimis, tum spurij commune filijs, & ex damnato complexu procreatis ac, proinde nulla lege Ciuili huiusmodi ius tolli potest. Vnde in foro etiam ciuili secundum ius Canonicum, & non leges de alimentis iudicatur, vt docent Inno. Abb. Barth. Felin. Dec. Corse. Rip. Alcia. quos refert, & sequitur Coner. de matrim. par. 2. cap. 3. num. 6. licet fuerint alij, qui sentierint, ius Canonicum in hac causa in terris Romanæ Ecclesie temporalis potestati subiectis esse seruandum, alibi verò ius Ciuile. Sed prior sententia est recepta. Porrò ius naturale intelligitur locum habere, quando filius nõ habet, vnde possit alimenta percipere. Et hinc est, vt filij dum infantes sunt, necessariò à parentibus nutrirì debeant: filij itidem, qui nec viribus nec arte, nec industria se sustentare possunt, nec aliunde vitæ subsidia habent, debent necessariò à parentibus alij, quales sunt filij cœci nati, aut amœtes, aut aliqua alia ratione imbecilli, infirmi, & inepti: cæteris verò alimenta quoq; naturali quadam æquitate debentur, quamuis iustis de causis possint eis denegari, vt suo loco dicemus. *Si quæras, an etiã his alimenta sint canonico iure præstanda. Respondeo maxime, quia naturali æquitate debentur. Si iterò quæras, an si lex aliqua certam bonorũ quan-**